

Ключевые слова: тренер-преподаватель, высшее образование, подготовка, водные виды спорта, учебно-воспитательный процесс.

Plotnikova K. The Relevance of the Issue of Training Trainers and Teachers of Water Sports in Institutions of Higher Education of Ukraine (Second Half of XX – Beginning of XXI Century)

The article reveals the relevance and feasibility of research problems of training trainers and teachers of water sports in institutions of higher education of Ukraine (second half of XX – beginning of XXI century). Analysis of sources and literature gives reason to believe that the issues of training of trainers-teachers on water sports in institutions of higher education of Ukraine in a certain period is not adequately described. It is proved that the issue of training trainers and teachers of water sports in institutions of higher education of Ukraine (second half of XX – beginning of XXI century) is not sufficiently developed and require more detailed study and systematization. Conducted a historiographical analysis showed that historical-pedagogical research devoted to the holistic study of training of trainers-teachers on water sports in institutions of higher education of Ukraine (second half of XX – beginning of XXI century)”, no. Provides for the use of the results of the study are in the process of training trainers and teachers of water sports in institutions of higher education of Ukraine in the system of postgraduate training and retraining of teachers in the process of organization of research work of students, undergraduates, for further scientific development of the problems of the history of education and pedagogical science of Ukraine. The practical significance of the research the received results consists in possibility of their use for the development and improvement of curricula and programs, textbooks, manuals, methodical recommendations on study subjects 017 specialty "Physical culture and sport. The sport".

Key words: trainer, teacher, higher education, training, water sports, educational process.

Стаття надійшла до редакції 04.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Ваховський Л. Ц.

УДК 378.011.4–051

О. І. Проскурняк

**ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ
ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ ЕМОЦІЙНО-
ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ**

Сучасні вимоги українського суспільства щодо інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами актуалізують практичний

аспект підготовки студентів спеціальності спеціальна освіта до роботи з дітьми різних нозологій, зокрема тих, що мають порушення емоційно-вольової сфери, що ускладнює соціалізацію й адаптацію таких дітей.

Вітчизняні вчені приділяли увагу розробці ефективних шляхів корекції розладів психічних сфер – емоційно-вольової, особистісної та пізнавальної (Н. Базима, І. Логвінова, І. Мамайчук, Х. Сайко, Т. Скрипник, В. Тарасун, Г. Хворова, Д. Шульженко) дітей з порушеннями емоційно-вольової сфери, однак дослідження стосовно підготовки студентів до корекційної роботи з дітьми означеної категорії висвітлюють окремі її аспекти (В. Синьов, С. Миронова, Н. Пахомова, Л. Руденко, Х. Сайко, Є. Синьова, В. Турчинська, М. Шеремет, О. Шульженко), але цілісного дослідження немає.

Метою статті є визначення шляхів оптимізації щодо підготовки студентів до роботи з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери.

Аналізуючи процеси становлення особистості в процесі діяльності Г. Костюк підкреслює єдність зовнішніх і внутрішніх умов та зазначає, що особистість виявляє не лише відносну незалежність від безпосередніх впливів середовища, саморегуляцію власної поведінки, а й здатність змінювати умови свого життя. При цьому, усвідомлюючи свої досягнення й недоліки, зіставляючи їх з вимогами суспільства і своїми перспективними життєвими цілями, особистість прагне до самовдосконалення – самоосвіти, самовиховання, самовдосконалення, що робить її суб'єктом власної професійної діяльності [1].

Компонентами готовності до педагогічної діяльності є професійна самосвідомість, ставлення до діяльності, мотиви, знання про предмет та способи діяльності, навички і вміння практичного втілення цих способів, а також професійно значущі якості особистості.

Х. Сайко зазначає, що професійна готовність корекційного педагога – синтез властивостей і якостей його особистості, що дає можливість у межах здійснення своєї професійної діяльності протягом тривалого часу виконувати її впевнено, самостійно, без емоційного напруження в різних, часто непередбачуваних умовах, з мінімальними помилками [3].

Для визначення складників особистісної готовності студентів до роботи з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери доцільно розглянути структуру професійної готовності корекційного педагога включає такі компоненти:

- Мотиваційний: наявність мотивації до досягнення успіху, впевненість у собі, задоволеність діяльністю.
- Емоційний: відсутність емоційного напруження, вміння регулювати свої емоційні стани, наявність вольових якостей.
- Особистісний: методологічна рефлексія, швидкість реакції на поведінку учнів, нормальна втомлюваність.
- Професійно-педагогічний: уміння приймати педагогічно доцільне рішення у нестандартних ситуаціях, знання та вміння

(професійні, психолого-педагогічні, загальні), стійка потреба у самоосвіті, самопізнанні [2].

За визначенням Х. Сайко, особистісна готовність до професійної діяльності – це психічний стан, передстартова активізація «Я», що включає усвідомлення своїх цілей, оцінку наявних умов, визначення найбільш вірогідних способів дії, прогнозування мотиваційних, вольових, інтелектуальних зусиль, вірогідності досягнення результату, мобілізацію сил, самонавіювання в досягненні цілей [3].

Ґрунтуючись на вищевикладеному, розглянемо структуру особистісної готовності студентів до роботи з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери.

Мотиваційний компонент – мотивація студентів щодо надання кваліфікаційної психологічної, педагогічної, корекційної допомоги дітям з порушеннями емоційно-вольової сфери, батькам, іншим фахівцям.

Емоційний компонент – витривалість, толерантність, вміння контролювати свій емоційний стан, розвинуті вольові якості.

Особистісний компонент: рефлексія, швидкість реакції на поведінку учнів, нормальна втомлюваність.

Професійно-педагогічний компонент: обґрунтовані рішення відповідно до, знання та вміння (професійні, психолого-педагогічні, загальні).

Отже, ґрунтуючись на визначеній структурі особистісної готовності поняття «особистісна готовність» виступає інтегральним утворенням в структурі готовності суб'єкта до професійного становлення, в цьому випадку, студентів до корекційної роботи з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери.

Ґрунтуючись на вищевикладеному, особистісну готовність студентів спеціальності спеціальна освіта визначаємо як складне інтегративне утворення особистості, в якому студент спеціальної освіти виступає суб'єктом діяльності, носієм особистісних якостей, зокрема тих, які важливі в роботі з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери – внутрішньої мотивації діяльності, гнучкого мислення, прагнення до самовдосконалення, емпатії, толерантності, довільної саморегуляції, професійних вмінь та знання індивідуальних особливостей дітей.

Критеріями сформованості мотиваційного компоненту особистісної готовності виступають: професійна компетентність, адекватне реагування на ситуації, самоконтроль, саморегуляція, самовизначення, саморозвиток, орієнтація: на альтруїзм, працю, результат і свободу та на професійно-кар'єрну розбудову власного життя.

Критеріями сформованості психолого-педагогічного компоненту особистісної готовності виступають: наявність власного інтелектуального професійного простору, інтелектуальна особистісна автономія, професійна компетентність, інтеграція соціально допустимих стилів життя.

Критеріями сформованості емоційно-вольового компоненту особистісної готовності виступають: емпатія, позитивне ставлення до

дитини, стресостійкість, емоційна сталість, керування емоціями, аналіз емоцій власних емоцій та емоцій оточуючих.

В якості психолого-педагогічних умов підвищення рівня готовності до роботи з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери належать:

1. посилення інтеграції оцінки власних здібностей, що сприяє очікуванню успіху в різних сферах життєдіяльності;
2. розвиток емоційної стійкості, що впливає на успішність педагогічної взаємодії;
3. посилення позитивних очікувань від результатів власної діяльності;
4. актуалізація здатності до саморегуляції власних дій, що визначає впевненість та наполегливість у досягненні мети;
5. посилення мотивації отримання нових знань, умінь та навичок, що впливає на досягнення успіху у професійній діяльності.

За результатами теоретичного аналізу проблеми розвитку особистісної готовності до майбутньої професійної діяльності, було запропоновано «Програму формування особистісної готовності студентів до роботи з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери», яка включає психологічний тренінг з актуалізації потенціалу особистісної готовності до професійної діяльності студентів та методичні рекомендації студентам з розвитку суб'єктно-особистісної готовності до професійної діяльності. Відповідно до розробленої програми, була проведена практична робота з розвитку мотиваційного (професійна компетентність, цінність розвиток, спрямованість на результат), емоційно-вольового (емпатія, доброзичливість у ставленні до оточуючих, спонукання розвитку дитини), психолого-педагогічного (власного інтелектуально-професійного особистісного простору) компонентів, які є провідними для розвитку суб'єктно-особистісної готовності до професійної діяльності.

Зазначені напрями втілено у програму формування особистісної готовності корекційних педагогів до професійної діяльності, яка складається з тренінгу, розділеного на три блоки:

- Блок 1. «Розвиток професійної компетентності в роботі з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери», що мав на меті підвищити рівень знань студентів про проблеми психологічної діагностики таких дітей.
- Блок 2. «Взаємодія з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери», що мав на меті поглибити знання педагогів із застосування арт-терапевтичних технік тощо.
- Блок 3. «Тренінгові заняття», що мали на меті сформувати мотиваційний та емоційно-вольовий компоненти готовності корекційних педагогів до професійної діяльності.

Таким чином, до тренінгу включено три складники:

- перший: спрямований на формування у студентів особистісних якостей: доброзичливість у ставленні до інших, емпатія, толерантність (заняття на тему «Ставлення до дітей з порушеннями емоційно-вольової

сфери», «Розвиток мотивації на корекційно-розвитковою роботу з дітьми з емоційно-вольові порушеннями»);

- другий: спрямований на розвиток емоційно-вольової сфери характеристик особистості: цінностей, творчого потенціалу, самоконтролю, рефлексивних здібностей (заняття на тему: «Розвиток педагогічної рефлексії», «Особистості майбутнього корекційного педагога», «Розвиток»);

- третій: передбачає розвиток власної професійної компетентності (заняття на тему: «Досягнення успіху у професійній діяльності», «Формування емоційної компетентності корекційних педагогів»).

Отже, тренінгові заняття були спрямовані на формування готовності студентів до роботи з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери. Перспективою подальшого дослідження є аналіз ефективності запропонованої програми.

Список використаної літератури

1. **Костюк Г. С.** Избранные психологические труды / Г. С. Костюк. – М. : Педагогика, 1988. – 304 с. 2. **Кузікова С. Б.** Психологічні основи становлення суб'єкта саморозвитку в юнацькому віці : Монографія / С. Б. Кузікова: Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. – Суми : МакДен, 2012. – 410 с. 3. **Сайко Х.** Суб'єктно-особистісна готовність корекційного педагога до виховання дітей з аутизмом / Х. Сайко. – дис... канд. психол. н., Київ, 2016. – 205 с.

Проскурняк О. І. Формування особистісної готовності студентів до роботи з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери

У статті аналізується формування особистісної готовності студентів до роботи з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери. Розглянуто структуру особистісної готовності студентів до роботи з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери, яка складається з мотиваційного, емоційного, особистісного, професійно-педагогічного компонентів. Відповідно до кожного компонента визначені критерії та показники формування особистісної готовності студентів до роботи з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери та подану програму формування особистісної готовності студентів до роботи з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери.

Ключові слова: формування, студенти, готовність, діти, порушення, емоційно-вольова сфера.

Проскурняк Е. И. Формирование личностной готовности к работе с детьми, имеющими нарушения в эмоционально-волевой сфере

В статье анализируется формирование личностной готовности к работе с детьми, имеющими нарушения в эмоционально-волевой сфере. Рассмотрена структура личностной готовности студентов к работе с

детьми с нарушениями эмоционально-волевой сферы, составляющими которой являются мотивационный, эмоциональный, личностный, профессионально-педагогический компоненты. В соответствии с каждым компонентом определены критерии и показатели формирования личностной готовности студентов к работе с детьми с нарушениями эмоционально-волевой сферы и предложена программа формирования готовности студентов к работе с детьми с нарушениями эмоционально-волевой сферы.

Ключевые слова: формирование, студенты, готовность, дети, нарушения, эмоционально-волевая сфера.

Proskurniak O. Formation of Student's Personal Readiness to Work with Children with Emotional and Volitional Impairments

The article analyzes the formation of student's personal readiness to work with children with emotional and volitional disorders. It is determined that the components of readiness for pedagogical activity are professional self-awareness, attitudes towards activities, motives, knowledge about the subject and methods of activity, skills and abilities of practical implementation of these methods, as well as professionally significant personal qualities. The structure of the students' personal readiness to work with children with emotional and volitional impairments consisting of motivational, emotional, personal, professional and pedagogical components is considered. According to each component, the criteria and indicators for the formation of student's personal readiness to work with children with emotional and volitional impairments and the program for forming students' personal readiness to work with children with emotional and volitional impairments are defined. The program consists of three blocks aimed at developing indicators of the formation of personal readiness of students to work with children with emotional and volitional disorders, namely: the formation of personal qualities in students, the development of emotional and volitional characteristics of the personality, the development of professional competence of students. The prospect of further research is the implementation of the developed program.

Key words: formation, students, readiness, children, emotional-volitional disorders.

Стаття надійшла до редакції 04.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Рассказова О. І.